

Editorial

NOSALTRES I LA LLENGUA CATALANA

Hem viscut uns últims mesos plens d'activitats polítiques i socials. Hi ha hagut moments amb molt d'entusiasme i fins i tot amb apassionament, que han fet pujar el termòmetre de la sensibilitat nacional i que han donat peu a tota mena de comentaris: visita del Príncep Felip, manifestacions de sectors molt diversos, vagues, festa de Sant Jordi, festa de Montserrat...

No comentarem pas aquests fets, sinó que farem referència a la nostra llengua, ja que de manera molt directa s'ha vist afectada i se n'ha parlat a bastament durant aquelles diades: Entrevistes, debats, articles diaris als mitjans de comunicació, programes sencers de televisió...

Hem sentit i llegit, per exemple, comentaris com aquests: "La nostra llengua no serà forta, arrelada ni normalitzada fins que els propis ciutadans no la trobem necessària. Mentre sigui tan fàcilment substituïda per la llengua castellana, no avançarà pas el seu arrelament." "No en farem res que les lletres de les lleis ens sigui, encara que mínimament, favorables, si nosaltres no fem un ús continuat de la llengua, un ús efectiu."

Parlem, doncs, d'aquesta qüestió.

Entrem uns moments en qualsevol botiga, farmàcia, llibreria, entitat bancària, i escoltem una estona. Observem les persones que parlen en castellà. Veurem que la gran majoria són persones que sabem positivament que són catalanes, ja per haver nascut a Catalunya, ja perquè fa molt de temps que hi viuen. Uns els atenen i els complauen massa fàcilment, parlant-los en castellà. Els altres, no tenen cap necessitat d'aprendre el català i fan com si no l'entenguessin. Obliguen, potser involuntàriament, que se'ls parli en castellà.

En altres àmbits passa el mateix. Ja sigui en un despatx qualsevol d'administració oficial o civil, on un funcionari ens rep per començar amb un "buenos días" per endavant i nosaltres continuem, en castellà, i... ja hi som. Com també en una declaració o escrit oficial de qualsevol tipus que haguem de tramitar o signar: se'ns presenta en castellà la documentació i, quasi instintivament, la llegim i la signem sense oposar-hi cap mena de resistència i ni tan sols manifestar la nostra disconformitat. Per què? Moltes vegades per no aixecar gresca, però la majoria de vegades per conformisme o pel desconeixement total dels nostres drets i de les lleis que ens emparen.

La Constitució i l'Estatut són prou clars en aquests aspectes. De segur que podrien ser més complets, ja que encara hi ha buits; però com a mínim sapiguem aprofitar el que ens atorguen.

"La llengua pròpia de Catalunya és el CATALÀ", i també n'és l'idioma oficial, de la mateixa manera que el castellà ho és a tot l'Estat espanyol. Això ho diu l'article 3 del nostre Estatut, d'acord amb l'article 3 de la Constitució.

Segons les disposicions que se'n desprenen, el ciutadà pot relacionar-se amb qualsevol Administració, tant l'estatal com l'autonòmica, en llengua catalana, i no se li pot exigir cap mena de traducció. També vol dir que ens hi podem adreçar per escrit i que hem de rebre les comunicacions en català, o si res més no, en bilingüe.

En les relacions amb els tribunals de justícia també ens hi podem adreçar

en català, tant per escrit com oralment, i tampoc no se'ns pot exigir cap traducció. Si cal, la traducció va a càrrec de la pròpia Administració.

Les escriptures notariales es poden passar ja en català, i així ho podem exigir. Si els atorgants són dos i no es posen d'acord, l'escriptura es redactarà en ambdues llengües.

És facilíssim i sense cap cost el fet de canviar el nom de les persones que encara el tenen en castellà en els documents: carnet d'identitat, llibre de família, comptes de bancs i caixes...

De tot això es desprèn que tenim molt a favor nostre quant a poder usar la nostra llengua, i que ho hem d'aprofitar. Que no es perdi per la nostra culpa. L'hem d'escriure i parlar constantment i defensar-la, ja que hi ha qui diu que està malalta. L'hem d'exigir pacíficament, però d'una manera constant: en converses, anuncis, diaris, propagandes que rebem, pòlisses d'assegurances, factures que ens presenten, trucades de telèfon...

Hi ha massa gent, encara, que, tot i essent catalans, usen la pròpia llengua només en el tracte estrictament familiar i en un cercle molt reduït d'amistats. En l'àmbit de la feina i de relació social es veuen massa sovint obligats a parlar en castellà. Allò que dèiem al principi. Tenen "necessitat" de parlar en castellà. Moltes vegades, però, no és una "obligació" que ens vingui imposada pels altres, sinó que és una mena de deixadesa o falta d'interès per part nostra. Som incapaços d'exigir el nostre dret o de respectar la nostra pròpia llengua.

Un cas que referma aquesta observació l'hem viscut fa pocs dies. Visitàvem el Museu del Castell de Peralada. Fabulós museu que aconsellem a tothom qui vulgui passar una bona estona. La visita era comentada per una senyoreta. Tota l'explicació, és clar, en castellà. Una persona se li acosta i li demana per què no fa l'explicació en català. Resposta: En aquell grup hi ha un gran percentatge de gent estrangera (?) i molts bascos. Feta la corresponent protesta continuem la visita i, dissimuladament, anem observant i escoltant els altres visitants, que parlen i comenten les meravelles del museu. Amb gran sorpresa i desengany arribem a la conclusió que, com a mínim, un 50% dels visitants d'aquell grup som catalans. Però... no veiem cap més persona que es queixés.

Com veieu, és una petita però clara mostra de la nostra manera de fer. Així no solucionarem pas el problema.

El problema el solucionarem si ens convencem a nosaltres mateixos de la importància i la necessitat de la nostra llengua.

Ens hem de convèncer de la impossibilitat o nul·litat de la postura fàcil d'amagar el cap sota l'ala i esperar que les institucions ens ho solucionin tot. Hem de voler que els altres no ens obliguin més a parlar altra llengua que no sigui la nostra, però també ens hem d'assegurar, hem de tenir la convicció, de voler-la parlar sempre nosaltres. L'hem de voler. No trair-la, o sigui, no ser-hi deslleials per esnobismes ni favoritismes mal entesos.

No hem d'oblidar que ella no ens farà pas més bones ni menys bones persones, però sí que ens farà sentir més "NOSALTRES".

Pàgina literària

"L'estrafolari"

Hi havia una vegada una família d'Olot que tenia un gat. A aquell gat li encantava dormir dins una sabata o en una bota.

El gatet es deia "Estrafolari".

Un dia al matí...

-Estrafolari, la lleteta -deien els nens, però el gat no era enlloc. No era ni a dins de la sabata.

Els nens estaven molt preocupats perquè havien passat tres dies i encara no havia aparegut.

-On devia ser? L'haurien raptat? I si ha trobat xicota? O potser s'ha posat malalt i ha anat a buscar un remei?

Un dissabte al matí els nens es van aixecar, i van posar una nota per als seus pares, tot dient: - No patiu, pares estimats, som a buscar l'Estrafolari!

I es van preparar un entrepà.

Al cap d'unes hores...

Els nens van tornar molt enfadats. Havien trobat l'Estrafolari allà tan fresc, de camp i platja, vaja, vaja!

I nosaltres aquí, anar patint!

Núria Frigola i Torrent

Conte premiat per l'Òmnium Cultural de la Garrotxa - Abril 90

Premi de redacció

L'alumna de 8è. d'EGB del Col·legi de Besalú, **M.ª Teresa Argelès i Pairó**, ha obtingut el segon premi en el concurs d'Auques i de Redaccions "10è. ANIVERSARI DE L'ESTATUT" organitzat per la Direcció General d'Acció Cívica de la Generalitat.

L'esmentat premi, d'àmbit nacional català, és dotat amb 80.000 ptes. en material esportiu, didàctic, llibres per a la guardonada, i els dinou volums de l'enciclopèdia Geografia Comarcal de Catalunya per al nostre col·legi.

El lliurament del premi tingué lloc el passat dia 27 d'abril a Barcelona, en un acte presidit pel Conseller de Benestar Social, Sr. Comas.

Cal remarcar que hi hagué més de dos mil participants de tot Catalunya.

Enhorabona, Teresa!

Moment del lliurament del premi a la M.ª Teresa

CAJA DE MADRID

BESALÚ: Avinguda Lluís Companys, 5 - 5 bis Tel. 59 00 00

Reculls d'arxiu

Les eleccions municipals de 1835 es produeixen en un període molt dur de la història del país. És el moment més àlgid de la I Guerra Carlina i Besalú és situat en el cor d'una de les zones més castigades i conflictives de la guerra -la muntanya catalana, zones de Berga, Ripoll, la Seu d'Urgell, Olot, etc.-. Tot això ens fa pensar en una probable fugida de la població; ho corrobora un cens de l'any 1839, de només 878 habitants, una xifra molt minsa en comparació amb censos d'altres anys (1.350 empadronats l'any 1857), ja que Besalú es caracteritza per un poblament estable, sense gaires alts ni baixos.

Dintre els grups liberals (que governen en gran part del territori) comença la divisió entre moderats i progressistes. Unes de les qüestions de lluita més importants són l'autonomia municipal i les eleccions als càrrecs municipals: els moderats són partidaris d'un règim centralista i d'unes eleccions censitàries -amb molts pocs vilatans que puguin votar i ésser elegits-. En canvi els progressistes són partidaris d'una gran autonomia municipal i d'una àmplia participació electoral. Les eleccions municipals de 1835 es produeixen en un temps de predomini progressista, encara que aquests anys no es pugui parlar de política de partits. Això ens explica el fet que puguin votar uns vuitanta electors sobre un total de 800; és un nombre molt alt per a l'època (sense votar les dones, sense arribar al sufragi universal). Les lleis municipals elaborades pels moderats els anys següents seran molt més restrictives.

23 d'agost de 1835

En l'acta d'aquest dia es publiquen les llistes dels electors que segons el Decret 23-VII-1835 hauran de votar els components de l'Ajuntament.

Constatem les ocupacions i els oficis de les persones en qüestió:

4 mecànics	2 fusters	4 flequers	2 ferrers
1 paleta	2 confiters	1 manyà	2 terrissers
1 botiguer	1 peroler	1 rajoler	1 semoler
6 sastres	8 traginers	11 pagesos	5 teixidors
1 baster	6 negociants	5 sabaters	1 esparter
1 espartenyer	1 veterinari	1 fabricant (*)	
1 metge	1 cirurgià	2 escriptors	1 comptable
1 apotecari	2 hisendats	3 advocats "causídics"	
12 al carrer Major		5 al c/. del Forn	
11 a la Plaça "Reial"		4 al c/. de Sant Vicenç	
11 al c/. Ganganell		4 al c/. Vilarrobau	
10 al c/. d'Olot		4 a la Plaça de Sant Pere	
9 al c/. de les Agrades		2 al c/. del Pont.	
6 al c/. del Canó		(*) Actualment al c/. Tallaferro.	

Hem agrupat els oficis d'una forma que ens faciliti veure quines activitats o necessitats absorben més personal qualificat: l'agricultura, el comerç, serveis...

A manera de complement, us anotem a continuació unes notícies d'aquell any 1835, extretes dels llibres d'actes de l'Ajuntament les quals, entre altres

coses, ens informen de l'ambient de guerra i inseguretat que viu el poble.

23 de març de 1835: El Capítol de Canonges de la Col·legiata de Santa Maria es reuneix a casa d'en Joaquim Llaudes, hisendat i Regidor Primer. També hi assisteix en Joaquim Carrera, també Regidor.

Els representants dels canonges manifesten que ja no poden continuar els Oficis Divins a l'església de Santa Maria perquè, per ordre del Govern, hi ha anat a viure un escamot de l'exèrcit. Obligats per aquesta circumstància demanen de baixar la Relíquia de la Vera-Creu a la capella dels Dolors, a Sant Vicenç. Ells, mentre puguin romandre a Besalú, continuaran responsables de la vigilància, però si n'han de marxar passen la responsabilitat als Srs. Rectors de Besalú.

Els regidors estan d'acord amb la petició dels canonges, però fan constar que, una vegada canviïn les actuals circumstàncies, la Relíquia serà retornada a Santa Maria, els canonges continuaran celebrant els actes religiosos de la seva obligació i, a més, fan comprometre el Capítol a tenir sempre gent vivint en la casa del costat de la Col·legiata, de manera que mai no quedi sense vigilància "tan preciosa i adorable Prenda".

7 d'abril de 1835: S'ha de traslladar la Relíquia. Es posa en clar que una de les tres claus que tanquen la Relíquia la guarda actualment el Canonge Paborde, però només a títol de dipositari, sense cap dret i mentre duri l'actual situació.

Es concreta que, una vegada normalitzada la situació, haurà de tornar l'esmentada clau i totes tres seran guardades pels Paborde de la Vera-Creu, ja que aquesta és una propietat sagrada de la Vila.

19 de novembre de 1835: Segons els resultats de les eleccions, queda nomenat oficialment el nou Consistori. JOAN PUJOLARI BORDAS, hisendat, Alcalde. CARLES THIÓ, advocat, Tinent d'Alcalde. ISIDRE CABRATOSA, cirurgià, Regidor. ANTONI ROIG, sastre, Regidor. PERE PRAT, negociant, Regidor. PERE BOSCH, traginer, Síndic.

29 de novembre de 1835: Per unanimitat, el Consistori renova el nomenament de Mestre de Llatí i de Primeres Lletres a en JOSEP BARBOSA, i se li expedeix un nou contracte, les condicions del qual són força semblants a les de l'anterior, amb poques modificacions:

- Ensenyarà llatí i primeres lletres, tres hores al matí i tres a la tarda
- Tindrà un sou de 150 lliures, a cobrar per trimestres vençuts.
- Els alumnes del poble li pagaran sis rals cada mes. Els forans caldrà que es posin d'acord amb ell per establir el preu.
- Els més petits només pagaran dos rals mentre aprenguin només a llegir. Quan passin a aprendre a llegir i escriure, ja pagaran quatre rals.

Josep Buch

Mutua General de Seguros

ASSEGURANCES DE LA LLAR
PLANS DE JUBILACIÓ, a

GESTORIA BASSOLS

La Setmana Cultural: Una Setmana diferent en una escola de tots i per a tots

Quan, després de les vacances de Nadal, els mestres del col·legi vàrem reunir-nos per començar a parlar de l'organització de la Setmana Cultural, prevista per als voltants de Sant Jordi i inclosa en el Pla de Treball elaborat a començament de curs, les propostes foren variades, però des d'un primer moment tinguérem molt clar que calia engrescar els alumnes en activitats innovadores i divertides, alhora que profitoses i creatives.

En un principi predominava el criteri de dedicar tota la setmana a un sol tema monogràfic, com l'any passat. Més tard algú, "acusat" en aquell moment d'excessivament optimista, llançà la idea de realitzar diversos tallers, convidant el major nombre d'especialistes possible per desenvolupar-los, donant així més categoria i profunditat a l'experiència.

La proposta, malgrat els problemes que prevèiem per materialitzar-la en un programa concret, s'aprovà i calia posar-se a fer feina.

Els maldecaps sorgiren per determinar quins serien els tallers més adients perquè hi poguessin participar tots els alumnes, grans i petits; per trobar els especialistes més adequats que poguessin venir; per esbrinar d'on sortirien els diners per pagar-los i pagar el material necessari; per distribuir els mestres en els diferents tallers, tant com a responsables directes o com a ajudants; per organitzar els espais, els grups d'alumnes, els llocs, etc. Resumint, ho vàiem molt negre.

Calia, però, anar endavant perquè crèiem i creiem que l'escola ha d'ésser molt més que un lloc on es guarden els nens i on s'aprèn a llegir, a escriure, a comptar i on s'adquireixen coneixements. A l'escola hi ha d'haver participació i recerca, creativitat i il·lusió. Cal obrir els ulls i els altres sentits a activitats i aprenentatges diferents dels pròpiament acadèmics que propiciïn alumnes actius, tolerants, inquiets intel·lectualment i adaptables a una societat tan canviant com la nostra.

I com a conseqüència, també creiérem que valdria la pena obrir l'escola als pares i al poble en general, programant, amb l'ajut de diverses entitats i particulars, diferents activitats o xerrades - col·loqui fora de la jornada escolar. I així s'ha fet.

Amb la col·laboració econòmica i l'aportació personal de diferents organismes: ajuntaments, entitats, caixes d'estalvi i persones particulars, coordinats pel Consell Municipal de Cultura, les activitats escolars i extraescolars s'han succeït durant la setmana del

21 al 29 d'abril.

Ara, una vegada acabada l'experiència, cal fer-ne una valoració. Aquí hi ha la nostra:

Mentre que les activitats dins l'horari escolar s'han desenvolupat prou bé i els objectius s'han acomplert notablement: els alumnes han quedat molt satisfets, esperen que es repeteixi l'any vinent i manifesten que han après moltes coses noves i útils, en les extraescolars no ha estat així.

No estem contents perquè, malgrat l'interès, la bona voluntat i la preparació de les persones que les han realitzades, la participació ha estat francament molt pobra. I aquest fenomen no és d'ara, l'estem notant cada vegada més. Hi ha, en general, indiferència i fredor envers les diverses activitats culturals o educatives que es realitzen des del col·legi, ja siguin organitzades per la Junta de l'Associació de Pares o pel Claustre de Professors.

En un moment en què està a punt d'aprovar-se una reforma educativa que pretén per damunt de tot **una escola de tots i per a tots**, les perspectives no són, certament, gaire optimistes.

Us convidem a reflexionar-hi tots junts i a cercar-hi solucions.

El Claustre de Professors del Col·legi de Besalú

Secrets de la orenga

La Orenga, dita altrament Moradux baftart, vol la terra afpre, vol fems, y aygua fins es gran, volfe tranplantar de xicas plantas, fe fembra de fement que fia vella, que quät mes vella fera millor es, y quant es fembrada, no naix de terra de trenta dies.

La Orenga cuyta ab vi, y pofada fobre los ronyons, lleua y refol la dificultat de orinar. Emplafre de Orenga, y farina de Ordi, cuyt tot junt, refol la infladura.

La decoctio de la Orenga, es bona per confortar los neruis, y parts llaftades, y debils: lo gra begut ab vi prepara y difpon la dona pera concebre.

Secrets del isop

Lo Ifop no vol terra graffa, pero vol effer pofat en part ahont lo Sol lo toch, potfe plantar y fembrar al entorn de la Primavera, deufe fegar de Agoft, y ferlo fecar, y guardarlo per lo hiuern.

Lo Ifop entre les fuees grans vittuts, es bo per lo efecte dels lloms, fentne brou per pendre, als matins en deju.

Diu que lo axarop del Ifop pres moltes vegades, ab quatre vegades altra tanta aygua de Vitriola, fa vacuar gran copia de pedretas dels ronyons.

Del "Llibre dels secrets de l'agricultura, cosa mística i pastoril",

de Miquel Agneti. Imprès a Perpinyà l'any 1617.

llibreria
Capellades

Papereria - Impremta - Objectes escriptori -
Joguines.

Av. President Lluís Companys, 5 - Tel. 59 07 90. BESALÚ

Què és la sang? La sang és un líquid vermellós que recorre l'organisme transportant fins a les seves parts més petites, les cèl·lules, tots els elements necessaris per realitzar les seves funcions vitals (respirar, formar compostos, defensar-se de les agressions i tot un conjunt de funcions molt complexes i tan importants per a la vida que fan de la sang un veritable "riu de vida").

Ja antigament l'home considerava que la sang era el SÍMBOL DE LA VIDA.

Els egipcis se la bevien amb el convenciment que tenia propietats miraculoses.

El segle XVII es descriu la circulació de la sang a través dels vasos sanguinis. Es continua practicant la transfusió de sang animal, iniciada en èpoques anteriors, amb resultats catastròfics, i es comencen a practicar transfusions entre humans en les quals s'observen resultats molt diferents.

Mentre que alguns malalts milloraven espectacularment, per a d'altres la transfusió era fatal.

No és fins a l'any 1900 que un monjo americà d'origen austríac, anomenat Landsteiner, descobreix l'existència dels grups sanguinis (A, B, AB, O) desconeguts anteriorment, i que constituïran la pedra de toc de la transfusió moderna.

L'any 1936, al Cook Country Hospital de Xicago es crea la primera estructura hemoteràpica a càrrec del Dr. Bernard Fantus. També l'any 1936, el mes d'agost, a Catalunya es crea el servei de transfusions de Barcelona, servei de guerra impulsat i dirigit pel Dr. Frederic Duran i Jordà. Aquest és, per a molts autors, el primer banc de sang del món.

A Catalunya els grups sanguinis són distribuïts de la següent manera i els percentatges són els següents: Grup A+ un 38%, grup O+ un 37%, grup O- un 7'5%, grup A- un 7%, grup B+ un 6%, grup AB+ un 3%, grup B- un 1%, i grup AB- un 0'50 %.

A Europa, la donació de sang en diferents països és la següent: França, Bèlgica, Suïssa, Luxemburg, Dinamarca i Finlàndia, un 60 per 1.000 de donacions en cadascuna d'aquestes nacions i en la totalitat d'habitants, cosa que vol dir que són autosuficients en sang, plasma i derivats. Un altre grup de nacions com Itàlia, Grècia, Noruega, Suècia,

Irlanda i Anglaterra, juntament amb Holanda i Hongria, són suficients en glòbuls vermells i tenen un índex de donació del 40 per 1.000. No cobreixen les seves necessitats de plasma i derivats.

I un tercer grup com Espanya, Portugal i Turquia no cobrim les nostres necessitats ni de plasma, derivats, ni de glòbuls vermells. El percentatge no se sap exactament quin és.

A la nostra província de Girona som a un 40 per 1.000 d'habitants, i la Garrotxa és una de les comarques que més hi aporta. A Besalú, la nostra vila, som a un 132 per 1.000 habitants, més o menys. Això ens ha d'omplir de joia, perquè en aquest aspecte som uns autèntics avançats, som plenament europeus i demostra que dintre nostre viuen aquests sentiments de generositat envers els altres. Gràcies, amics. Felicitats i endavant. Continuem per aquest camí emprès i esperem arribar a cotes més altes encara. Estimar els altres és una cosa meravellosa.

Tu tens sang!, dóna'n una mica! Us saluda com sempre el vostre delegat,

Joan Zafont

És bo saber que...

-És convenient aviscerar el peix tan aviat com sigui possible i conservar-lo net al frigorífic i no tardar a consumir-lo, ja que s'altera amb molta facilitat i dóna lloc a substàncies que provoquen trastorns digestius.

-És important no barrejar olis de naturalesa diferent, per exemple el d'oliva amb el de llavors o amb mantega, margarines, etc. Les barreges faciliten una descomposició dels olis en substàncies tòxiques. Tampoc no és aconsellable afegir oli nou al que ja s'ha emprat altres vegades.

-No és bo afegir bicarbonat a les verdures (perquè quedin més verdes), ja que el medi alcalí que es forma en destrueix les vitamines.

-Quan se sospita que una conserva és en mal estat, cal llençar-la i no consumir-la.

Aquestes són les característiques per sospitar d'una conserva: Llauna inflada, sortida de líquid o gas en obrir-la, olor estranya, líquid de cobertura tèrbol o amb grumolls, interior de la llauna oxidat o negre. **T. Cucala**

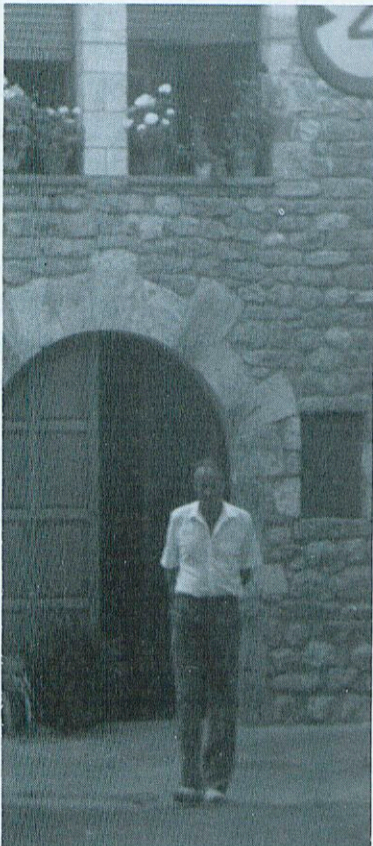
Homenots

Lluís Ferrés i Jou (25-XI-1918)

Va néixer a Can Cabrera, abans Can Guixera. En Lluís ignora el perquè d'aquest nom, si bé suposa que podia tenir el seu origen en el fet que la seva mare tenia cabres. El seu pare era de Besalú i la seva mare de Montagut, encara que ben aviat es traslladà a viure a Beuda. Eren cinc germans, tres noies i dos nois.

En Lluís inicia la xerrada parlant-nos dels seus records d'infantesa. Va començar la seva etapa d'escolar amb les monges del Cor de Maria, a la Cúria Reial. Després tingué com a mestre un capellà, Mn. Josep Dalmau, que ensenyava on ara té el taller en Burgas. Recorda que aquest mossèn, a final de curs, li regalà un llibre titulat "Lo que puede más que el hombre", centrat en els progressos de la tècnica. Fins aquí l'ensenyament es feia en català. Això canvià amb la presència de Don Miguel Donat. Llavors el local escolar era a Sant Julià. Compartien l'edifici amb les monges vetlladores, que ocupaven la part superior de l'edifici. Comença la República, que coincideix amb l'arribada del senyor Duranton, el qual s'emporta bona part dels alumnes de Don Miguel, de manera que van haver d'establir un acord: Don Miguel es quedava amb els més grans i el Sr. Duranton, que ensenyava el català i utilitzava el local de sobre la sagristia de Sant Pere, els més petits.

Als 13 anys deixa l'escola per incorporar-se al món del treball. Com que en faltava, a Besalú, se'n va anar a Barcelona, on ja tenia una germana servint. Va treballar de dependent al "Colmado" Simó. Menjava a la pròpia empresa. A rel dels fets del 34 amb la proclamació de l'Estat català, l'empresa els obliga a menjar a dispesa. Però els diners que guanyava no eren suficients per afrontar el canvi. És quan decideix tornar al poble. Farà de manobre fins a l'esclat de la Guerra Civil. Es fa voluntari per defensar la República i passa un temps a Osca fins que es dissol el seu grup. Torna a Besalú. És cridat per llesves. En el moment de marxar al front es troba a la clínica de Girona refent-se d'una lesió i

Tornaboda en família a Can Solei, 1948.

per això es retarda la seva incorporació al front. És enviat a Ripoll, Campdevàrol, Lleida (el Segre) i Reus. Essent al Priorat és fet presoner pels moros. Primer el tanquen al Vendrell i després a Tarragona. Els avals que es va buscar no li serviren perquè l'alliberessin. De Tarragona aconseguí que l'enviïn a Barcelona per formar part d'un batalló de treballadors (o de recuperació). Recorda que menjaven bé -tenint en compte les circumstàncies-. Era sagrat anar a missa els dies de festa. L'any 40 pot tornar a Besalú i novament es posa a fer de paleta, ofici que no deixarà fora d'un petit interval d'un any durant el qual va treballar a Can Xeric i a Can Surós.

Es va casar l'any 48 amb l'Angelina de Can Viñas. *Vàrem haver d'esperar una mica per tenir les quatre coses indispensables*, ens diu ella, que també és present en aquesta tertúlia, mentre va engrunant uns pèsols molt macos. Són de l'hort que en Lluís ara mena més bé que mai.

De bell antuvi s'instal·len a la casa on encara viuen, si bé l'han transformada totalment amb el temps. L'any 50 els va néixer la Conxita. Temps difícils per a tothom.

-Com vàreu viure els fets de la proclamació de l'Estat Català?

No entenia que es desapareixin els uns contra els altres. Recordo molt bé que una vegada, sortint de la feina, sense saber ni com ve ni com va, em vaig trobar enmig dels trets. Vaig esquitllar-me com vaig poder. Les cames em tocaven el cul.

-De tots és coneguda la teva afició al futbol. Què ens pots dir de la història d'aquest esport a Besalú?

Vaig ser dels primers a treballar en la construcció del camp

Camp de futbol on ara hi ha el grup dels Dolors.

que hi va haver prop del pont de Girona, vora el riu. Era un terreny del Sr. Bonet.

-Quants camps de futbol hi ha hagut a Besalú?

(Aquesta pregunta fa pensar una estona en Lluís, que rumia en veu alta fent recompte. Finalment sembla que la història dels diversos camps de futbol existents a Besalú seria la següent: el primer hauria estat situat a la Marginera -d'aquí en Lluís només n'ha sentit a parlar-. Després al Capellades, sota Can Ring. El tercer, el de les escoles. El quart on ara hi ha el grup dels Dolors. El del pont i el darrer, l'actual, novament al recinte dels col.legis). També vaig posar les estakes del camp actual. Es va fer amb la col.laboració del Sr. Vilarrasa.

La qüestió del futbol ens ha portat una estona de xerrameca en la qual hem estat mirant velles fotografies dels antics equips de futbol. En parla amb entusiasme. Això fa que l'Angelina intervingui amb una matisació irònica: *Es mirava més la pilota que la dona.*

-Quines altres distraccions hi havia a Besalú?

El cinema a Can Caselles, o el d'en Saderra. Els balls de Cal Coro (Can Lagares) i de Can Pita. Vaig ser dels organitzadors del concurs de pesca, seguint una idea del Sr. Vilarrasa.

-Us recordeu d'una coral a Besalú?

Sí, però és un record difús. Hi havia l'avi Surroca, el pare d'en Lluís Pla, en Pepet Olivet... Sortien a fer rondes pels carrers.

-Us heu passat pràcticament tota la vida fent de paleta. Què ha canviat en el món de la construcció?

Han canviat moltes coses. Abans tenia sovint les mans encetades de pujar els materials amb la cúrria. I si aquesta no

era possible, ens carregàvem el material a l'esquena i ens enfilàvem per escales de fusta. Tot el formigó es feia amb pala. La cal grassa era especialment carregosa. A l'hivern tenia les mans plenes de panellons. Al començament no era un treball fix. Anaves a jornal quan et demanaven. Quant a la qualitat de les construccions, ara són millors. Abans, per exemple, s'utilitzava molta sorra per estalviar material. Tampoc no es feien obres noves. Només reparacions.

-I dels paletes, què en podríeu dir?

Ara són millors perquè són especialistes. Els d'abans ho havíem de saber fer tot. Si he de ser sincer, he gaudit amb la feina. I he tingut molta sort amb els accidents. El més greu fou una hèrnia discal que es va guarir sola, sense necessitat de cap operació.

-Si haguéssiu de començar de nou, tornàrieu a fer de paleta?

En Lluís rumia una mica la resposta. Finalment respon molt breument: M'hauria agradat fer de mecànic.

-Què ha canviat més a Besalú en aquests anys?

Ara no hi ha la diferència que hi havia abans entre l'amo i el treballador, o sigui, el tracte. En un altre ordre de coses, el poble ha anat canviant molt gràcies a la presència de les fàbriques. "I més que canviaria si n'hi haguessin més..." afegeix l'Angelina, que està preparant un vaset de vi que, tant sí com no, vol que tastem.

-La gent és millor ara o abans?

Abans hi havia més companyonia i confiança. El sentit de grup i família era més arrelat. S'han perdut activitats i costums que fonamentaven aquesta comunicació: espellonar, prendre la fresca els vespres al carrer, a l'estiu...

-Com veieu el país?

Malament. Però malament en el sentit que anem massa bé. Vull dir que sempre que això passa apareixen problemes greus. Per exemple, el progrés d'ara comporta el problema seriós de la contaminació, que no sembla pas que sàpiguen controlar.

-Enyoreu alguna cosa del passat?

La resposta de la seva dona és instantània: La joventut!
En Lluís, calmos, es pren uns moments de reflexió i amb veu tranquil·la, serena, ens diu que no. "Mai no m'havia imaginat poder estar tan bé com araestic"

Paraules breus, aquestes últimes, però que reflecteixen tota una vida. Vida que bé podria ser la mateixa per a tota una generació.

Tallaferro

Els diputats garrotxins per ordre d'aparició (només a TV3)

El príncep Felip passava revista a la parada militar que es va organitzar davant la Ciutadella i rebia els honors propis d'un cap d'estat abans d'entrar a la cambra parlamentària. L'acompanyaven el president de la Generalitat i el president del Parlament.

A l'interior de la Ciutadella tot era al seu lloc i els "estadants" de la casa escalfaven els seus escons a l'hemicicle, i uns altres formaven dempeus al rebedor del palau.

Arcadi Calzada, de CiU, encapçalava al rebedor el seguici de vice-presidents i altres membres de la mesa del Parlament que havien de "xocar-la" amb el príncep abans que ningú. Calzada, com a vice-president primer, es mostrava cofoi davant les càmeres de TV-3 que retransmetien en directe la notícia del dia. Tot d'una, Arcadi Calzada "va sortir de la formació" i va començar a evolucionar davant la càmera i davant la renglera de vice-presidents i altres elements com una ballarina a qui entra la vena de "sevillanes" o com un bufó dels de l'Edat Mitjana davant la cort del monarca. Un parell de passos endavant..., mitja reverència..., i balanceig de braços a tort i a dret..., fins a tornar a la "formació".

Era un assaig?... Una mofa?... O simplement "xupar càmera"?... No se sap, però se'l va veure.

Dins de l'hemicicle, acabat el discurs bilingüe del president del Parlament, els diputats d'ERC i del PCC van abandonar la sessió abans que el príncep comencés a parlar. Com el president del Parlament, el príncep es va adreçar en bilingüe a l'auditori. Després es va aixecar la sessió i els parlamentaris van abandonar l'hemicicle en pocs moments.

Tots?... No.

Hi van quedar els de l'ERC perquè les càmeres poguessin copsar la seva sortida en solitari. Ben segur que si haguessin sortit amb el gruix de parlamentaris

ningú no s'hauria adonat de la seva presència a l'acte. Se'ls va veure.

Marçal Casanovas era un d'ells. Semblava inversemblant. Aquest diputat garrotxí que a la primera legislatura abandonava la sala de sessions quan algun diputat s'expressava en castellà des de la tribuna d'oradors, aquesta vegada havia aguantat "el tipo" tota l'estona. Abans, quan en Marçal Casanovas deixava el saló de sessions quan es parlava en castellà, es podia entendre la seva postura de no voler ser testimoni d'un greuge lingüístic al Parlament. Però va resultar sorprenent que quan el president del propi Parlament s'expressa en castellà, ell es quedi immòbil al seu escó. I també immòbil va escoltar el predicot del príncep. Ell, que sempre s'ha mostrat tan republicà...

Havien sortit tots a TV-3?... No, en faltava un, en Daniel Tarradellas, del PSC. No se'l va veure... Però hi era.

En Daniel Tarradellas no podia ser menys que els seus homòlegs garrotxins i d'una manera o altra havia de fer notar la seva presència a l'hemicicle. Per aquest motiu es va desfer en declaracions a la premsa tan bon punt va sortir de la sala de sessions. Va dir que com a Alcalde de les Preses estaria orgullós que el príncep visités la seva població "perquè és una persona jove i dinàmica", va dir. També va dir que el seu Consistori estaria orgullós de mostrar al príncep "la vitalitat del nostre poble", però es va manifestar conscient "de les nostres limitacions". Aquestes "limitacions" van fer perdre una ocasió d'or a les Preses de poder presentar al príncep alguna pubilla per a la Casa Reial.

Fidel Balés i Juanola

Col.laboració

Un dia d'agost del 1985, cap al migdia, hora catalana, s'escampà als quatre vents la frase: "Amb l'emoció desbordada i gran goig i satisfacció, us comuniquem que Catalunya ha assolit el sostre del món!".

En efecte: fou l'ascensió a l'Everest per part dels membres d'una expedició excursionista catalana. A partir de llavors -encara que simbòlicament- la senyera oneja al cim més alt del món.

Aquest fet fou un esperó per a tots els excursionistes i per a l'excursionisme del país. La culminació de l'Everest deixà de ser una fita: a partir d'aleshores ha anat ajudant a continuar caminant amb il.lusió tots els excursionistes del país: als més capaços i preparats els ha esperonat a petjar cims igualment gegantins, i als més petits i no tan capaços ni preparats físicament, però amb la mateixa il.lusió i el mateix esperit, ens ha esperonat a continuar fent camí pels corriols de la Garrotxa i el Pirineu.

Vet aquí un fet, una senyera onejant allà dalt, que ajudà molts excursionistes a continuar endavant, i a molts que no ho eren, que fins llavors no ho havien "tastat", a descobrir aquest magnífic món de la muntanya.

I heus ací que un fet que no comportà cap batalla, on no va haver-hi vençuts, on no s'enderrocà res, ni comportà cap conquesta èpica, fou sols la força que és capaç de proporcionar la unitat, la companyonia entre les persones que, unida a la il.lusió de moltes més, i al coneixement i respecte a la muntanya, els ajudà a assolir el cim, a plantar la senyera dalt l'Everest.

Fem un petit joc de mans, o de paraules, i deixeu-me traspasar aquest episodi muntanyenc a la vida d'un poble, al normal viure de cada dia.

Imaginem per uns moments que tota la

comunitat, tots els seus membres, apleguem forces -no penso ara ni en dirigismes des d'estaments oficials, ni des d'entitats, ni voldria donar cap caire polític a aquest somni-, que fem del respecte mutu un repte a assolir i que, cadascú des del seu àmbit, aporta aquell granet de sorra cap a un ambient general de germanor: ben segur que aconseguiríem fer onejar la senyera de la convivència entre nosaltres.

Llavors, veient els resultats, ben segur que tampoc no ens quedariem assaborint aquesta fita, sinó que deixaria de ser-ho per impulsar-nos, per esperonar-nos en el desenvolupament d'una vida en societat molt més rica, més humana i agradable, que ens permetria aprofundir en el coneixement mutu, donant peu a una comunicació amb els altres i a pensar més en nosaltres com a comunitat, a pensar més els uns en els altres.

S. Pèlachs

Carta al director

Després de vint anys de venir a Besalú, com a besaluenc que em sento, tot i que no ho sóc, reivindico la manca d'instal.lacions esportives, perquè durant aquest llarg temps tan sols he pogut veure la renovació de la pista de bàsquet.

Aniria bé que es potenciés més l'esport de cara al jovent, mitjançant unes noves instal.lacions com podrien ésser el tennis, gimnàs, futbol sala, squash i, per què no, un pavelló!!!

Podem veure com altres pobles de menys renom han evolucionat més en aquest aspecte.

M'adreço a vosaltres per veure si els responsables d'assolir aquesta fita m'escolten i ho tiren endavant, que ja comença a ser hora.

Daniel Mora

La delicadesa, la "llauna" i tu que vas a peu

La cua de senyaaalllss de carretera, cada vegada s'allarga més. En tenim de 40, de 60, de 80 i ara en tenim una altra de 40 però sobre fons de color taronja perquè es vegi millor i subratllada amb la delicada frase "condueix amb precaució". Bah! Si us poseu en qualsevol de les entrades del poble, constatareu, no sense sorpresa, que ningú no en fa cas, d'aquest consell, i que ben sovint els vehicles en trànsit per Besalú passen a més de 40 quilòmetres per hota, i a molt més! A més, si voleu assistir en un espectacle, asseieu-vos a la terrassa de la fonda Siqués cap a les 5 de la tarda i contempleu, contempleu com les mares i els seus fills se la juguen, com corren per no ésser atropellats. Misèria, pena, desgràcia. A més, no oblidem la gent d'edat avançada que, arribats al mig de la carretera, han de recular perquè tal conductor dins la seva llauna no ha volgut perdre cinc segons del seu preciós temps per deixar que la travessés.

No dubto ni un instant que l'Ajuntament de Besalú ha cregut necessari de plantar aquells senyals. Però, per què una mesura tan aïllada? No hi ha ni un pas de zebra en tot el tram de carretera departamental que passa per Besalú. Per què no fan guals a fi de ralentir el pas dels vehicles? Sembla que no funciona, això de suplicar, de pregar, just demanar una mica de civisme...

Doncs que es prenguin mesures draconianes, que es posin alguns semàfors, quatre ratlles blanques i un "municipal" a les 12 i a les 5 de la tarda. Potser que seran més persuasius que les frases delicades. Llàstima...

Marc

Tallafaneria

Som divendres d'un mes d'abril. El senyor Màxim Roure s'acaba de trobar el senyor Llimona.

Màxim. -Hola, senyor Llimona. Què tal? Com anem?

Llimona. -Bé, bé, senyor Màxim. Però miri, estic amoïnat. S'ha fixat què passa a l'escola? Amb tanta fressa, tant de daltabaix...

M. -Ah, això, sí, home..., és la setmana cultu-

ral. Van amb bicicleta, ballen, fan ceràmica, música...

Ll. -Però, si ara no són festes ni res.

M. -És una setmana nova a l'escola. No és una festa, són tallers...

Ll. -Sí, home. Això és un invent dels mestres per no treballar. Això és perdre el temps. Això és perdre el temps. Perquè la mainada a l'escola, el que han de fer, és estudiar lletres i números, això és el que serveix per al dia de demà.

M. -Però, mira, també saber ballar, descobrir els ritmes, utilitzar el cos conscientment...

Ll. -Saps què em sembla? Que els mestres no tenen ganes de treballar, i s'han dit: "Mira, ens passarem una setmana sense fer res."

M. -Apa, però què dius? Que et penses que no porta feina, preparar tot això? Moltes més hores del que et penses, i esforços... Déu n'hi do!

Ll. -Vinga, tot això són romanços. Poc que ho necessitàvem, quan anàvem nosaltres a l'escola!

M. -Doncs, potser si ho haguéssim fet abans a l'escola, potser no passarien algunes coses que passen al nostre món. La gent cada cop es relaciona menys espontàniament. I hi ha tants problemes que tenen el seu origen en la mala preparació humana... Hi ha gent que no té cap visió social del món.

Ll. -És clar, com que vostè és un especialista, un psicòleg... Però vol dir que els problemes del món se solucionen amb setmanes culturals?

M. -Jo crec que en molts aspectes la vida seria millor. Però no per les setmanes culturals, sinó per entendre l'educació des d'un concepte més ampli.

M. -Miri, hi ha gent que va del cotxe a la televisió, de la tele a la taula, de la taula a la tele, i de la tele al llit. I de relació humana ben poca cosa. Això és una manca de cultura.

Ll. -Miri, la televisió està molt bé. És un gran invent. Tota la cultura que vulgui..., notícies...

M. -Sí, i les bombes, les estafes, els assassinats, sang i fetge, això és molta cultura, sensacional, sí, però americana i de baixa qualitat humana.

Ll. -Però la televisió fa perdre hores de classe, Sr. Màxim.

M. -Miri, la meva filla m'ha dit que fent teatre ha perdut molta de la timidesa que tenia per parlar en públic, i jo ja veig que ara s'expressa millor, que té més facilitat per dir les coses... Jo això ho trobo molt pràctic. Home, potser vint-i-cinc anys enrera...

Ll. -Miri, potser té raó. Però tot aquest daltabaix, tenir una setmana sencera tota l'escola parada... Això vol dir que serveix per a alguna cosa?

M. -Home, només cal que preguntis als teus fills, veuràs com en són, de feliços. Han descobert algunes coses. A més, participen i creen coses que no havien fet abans. Normalment no tenen aquesta oportunitat de crear i participar. Els donen quatre números i quatre mapes i ja està, a memoritzar, la rutina de sempre, m'entens? Justament la cultura és participar creant, no et sembla que és així?

Ll. -Això és cultura?

M. -Doncs mira, fer cultura no és acceptar les coses que et donen fetes, passivament. És fer coses aportant les pròpies idees o experiències, crear...

Ll. -Doncs els meus fills, el que necessiten no és perdre el temps en tonteries d'aquestes, perquè quan vagin a l'institut hauran d'anar ben preparats. O sigui, el que han de fer és no perdre el temps amb mandangues.

M. -Doncs miri, sap què diu la meva filla? Que haurien de fer altres tallers més, i cada setmana. De civisme i bons costums, d'educació sexual, de

primers auxilis... Coses importants per a la vida. Perquè està bé anar preparats per la vida.

Ll. -Tot això no serveix per a res. Això no és cultura.

M. -Però vostè, que rondina tant per aquesta setmana cultural -que és l'única de tot el curs- per casualitat es preocupa dels seus fills la resta del curs? Vostè es preocupa de les altres setmanes d'escola? Vostè segueix l'evolució dels seus fills durant tot el temps?

Ll. -Home, què vol que faci? Que els passi la lliçó?

M. -No cal, però estaria bé de tant en tant que ho fes.

Ll. -Els mestres ja cobren per fer això, i no per a festetes.

M. -Vostè coneix el nivell escolar dels seus fills? És conscient dels problemes escolars i humans dels seus fills? O potser només es preocupa que creixin sans i forts?

Ll. -Home, per això van a l'escola amb mestres "professionals". I sap què li dic, senyor Roure? Que prou feina tinc i prou problemes com per preocupar-me'n. A més, ells van molt bé a l'escola i són molt bons minyons a casa.

M. -Bé, d'acord, però no em negarà que al cap i a la fi totes aquestes activitats ajuden que els seus fills siguin més persones, tinguin criteris propis i desenvolupin la seva personalitat.

Ll. -Sr. Roure, vostè fa política?

M. -I vostè parla des de la posició de la ignorància. Que és molt pitjor.

Ll. -Miri, ja en tinc prou. Me'n vaig cap al bar, que fan futbol. Adéu.

M. -Adéu, jo també me n'haig d'anar cap al barri, que tinc una reunió de veïns per preparar una festa.

Ll. -Una altra? **Orelles excelsas anònimes**

Enquesta Tallaferro

Pocs dies després de Setmana Santa, Tallaferro va realitzar una petita enquesta a les botigues i els comerços del poble per tal de conèixer la incidència del turisme durant aquella setmana a la nostra vila.

Vàrem distribuir les botigues en grups: Bars, restaurants, alimentació, i un grup de varis. Les preguntes eren poques i senzilles:

- 1.- Es nota en les vendes que és Setmana Santa?
- 2.- Quin tipus de turista compra més?
- 3.- És un turisme que deixa o es mira el que gasta?

(alimentació).

4.- Compren per a un consum immediat o per emportar-s'ho? (restaurant).

- 5.- Demanen menú o carta?

Els resultats de l'enquesta han estat els següents:

Quant a la primera pregunta, la resposta majoritària ha estat que sí. Es noten més vendes.

En la segona, la resposta encara ha estat més unitària: el turisme que més gasta és el català.

Respecte a la tercera, la tendència és mirar el que gasten i el turisme estranger, en general, mira més prim que el del país.

A la pregunta quatre, les vendes apunten al consum immediat.

A la cinquena, les respostes són molt equilibrades.

Tallaferro

ÍNDEX

Editorial	1
Pàgina Literària	2
Recull Arxiu	3
Setmana Cultural / Secrets de l'Orenga i l'Hisop	4
Germandat de Donadors de Sang / És bo saber que... ..	5
Homenots	6 / 7
Els diputats garrotxins per ordre d'aparició	8
Col.laboració / Carta al director	9
La delicadesa... / Tallafaneria	10 / 11
Enquesta Tallaferro / Índex	12

President Honorífic: Alcaldessa.

Equip de redacció:

Director: Joan López.

Sots-director: Rosa Ventura.

Secretari: Joan Ramon MacCragh.

Tresorer: Octavi Balés.

Responsables seccions:

Socials: Fidel Balés.

Culturals: Joan Soler.

Esportives: Salvador Garcia.

Disseny: Silvestre Oliveras i Roser Corominas.

Entrevista: Carme Ventura.

Informació municipal: Josep Guix.

Muntatge: Francesc Grau.

Impremta Aubert, S.A. Hospici, 9, tel. 26 02 68. OLOT.

Fotocomposició: SERFO, S.A., Hospici, 9, tel. 26 85 12 - OLOT.

Dip. Leg: GI-153-84. "Tallaferro" no es responsabilitza necessàriament de l'opinió que expressin els articles signats.

Han col.laborat en aquest número:

DIPUTACIÓ DE GIRONA

Caixa de Girona

